

Decizie nr. 2/ 19 februarie 2018

Emitent: Înalta Curte de Casație și Justiție

Publicată în: Monitorul Oficial nr. 463 din 5 iunie 2018

Dosar nr. 2.739/1/2017

Iulia Cristina Tarcea	- președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului
Lavinia Curelea	- președintele delegat al Secției I civile
Eugenia Voicheci	- președintele Secției a II-a civile
Ionel Barbă	- președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu	- președintele delegat al Secției penale
Paula C. Pantea	- judecător la Secția I civilă
Bianca Elena Țândărescu	- judecător la Secția I civilă
Aurelia Rusu	- judecător la Secția I civilă
Lavinia Dascălu	- judecător la Secția I civilă
Nicoleta Țândăreanu	- judecător la Secția I civilă
Petronela Iulia Nițu	- judecător la Secția a II-a civilă
Mărioara Isailă	- judecător la Secția a II-a civilă
Cosmin Horia Mihăianu	- judecător la Secția a II-a civilă
Mirela Polițeanu	- judecător la Secția a II-a civilă
Ruxandra Monica Duță	- judecător la Secția a II-a civilă
Maria Hrudei	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Adriana Elena Gherasim	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Decebal Constantin Vlad	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Dana Iarina Vartires	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Carmen Maria Ilie	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Marius Dan Foitoș	- judecător la Secția penală
Florentina Dragomir	- judecător la Secția penală
Aurel Gheorghe Ilie	- judecător la Secția penală
Lavinia Valeria Lefterache	- judecător la Secția penală
Simona Daniela Encean	- judecător la Secția penală

Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost legal constituit conform dispozițiilor art. 516 alin. (2) din Codul de procedură civilă și ale art. 27² alin. (2) lit. c) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare (Regulamentul).

Ședința a fost prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de doamna Antonia Constantin, procuror-șef adjunct al Secției judiciare - Serviciul judiciar civil.

La ședința de judecată a participat doamna Mihaela Lorena Mitroi, magistrat-asistent desemnat în conformitate cu dispozițiile art. 27³ din Regulament.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursurile în interesul legii formulate de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău, Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov și Colegiul de conducere al Curții de Apel București cu privire la următoarea problemă de drept: existența unor măsuri asigurătorii înființate în cadrul unui proces penal asupra bunurilor unei persoane fizice sau juridice: a) suspendă executarea silită începută de un creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă

asupra bunurilor sechestrate a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal; b) determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra aceluiași bunuri, împiedicând astfel executarea silită începută de un creditor ipotecar.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, arătând că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și punctul de vedere formulat de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Doamna judecătoarea Iulia Cristina Tarcea, președintele Completului competent să judece recursul în interesul legii, a acordat cuvântul reprezentantului procurorului general asupra recursurilor în interesul legii.

Doamna procuror Antonia Constantin, reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, a apreciat că recursurile în interesul legii sunt inadmisibile, întrucât niciunul din textele de lege la care se face referire în sesizări nu conține o ambiguitate, ceea ce se reclamă fiind practic inexistența unei reglementări cu privire la concursul dintre urmărirea silită pornită de creditorul ipotecar și instituirea sechestrului asigurător în procesul penal. În subsidiar, pe fond, în dezlegarea problemei de drept, a apreciat ca fiind în litera și spiritul legii interpretarea conform căreia existența unor măsuri asigurătorii, înființate în cadrul unui proces penal asupra unor bunuri nu atrage suspendarea sau anularea actelor efectuate în cursul executării silită a acestor bunuri atunci când dreptul de ipotecă al creditorului garantat a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii în procesul penal, susținând argumentele formulate în scris de Ministerul Public.

Președintele completului, doamna judecătoarea Iulia Cristina Tarcea, constatând că nu mai sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului și că nu mai există alte chestiuni prealabile, a declarat dezbaterile închise, iar completul a rămas în pronunțare asupra recursurilor în interesul legii.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

I. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție

1. La data de 9 octombrie 2017 a fost înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău referitor la următoarea problemă de drept: "Dacă în interpretarea art. 712 și următoarele din Codul de procedură civilă existența unor măsuri asigurătorii înființate în cadrul unui proces penal asupra bunurilor unei persoane fizice sau juridice:

a) suspendă executarea silită începută de un creditor garantat, al cărui drept de ipotecă asupra aceluiași bunuri a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal?;

b) determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra aceluiași bunuri, împiedicând astfel executarea silită începută de un creditor garantat?".

2. Această sesizare a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, formându-se Dosarul nr. 2.739/1/2017, cu termen de soluționare la 19 februarie 2018.

3. La data de 16 noiembrie 2017 a fost înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov privind următoarea problemă de drept: "Dacă în interpretarea dispozițiilor art. 712 și următoarele din Codul de procedură civilă raportat la art. 163 alin. 1 din Codul de procedură penală din 1968, respectiv art. 249 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală actual și la art. 261 din Codul

penal, existența unor măsuri asigurătorii înființate în cadrul unui proces penal asupra bunurilor unei persoane fizice sau juridice:

a) suspendă executarea silită începută de un creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă asupra bunurilor sechestrate a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal;

b) determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra acelorași bunuri, împiedicând astfel executarea silită începută de un creditor ipotecar."

4. Avându-se în vedere obiectul celei de-a doua sesizări, prin rezoluția vicepreședintelui din 16 noiembrie 2017 s-a dispus atașarea acesteia la Dosarul nr. 2.739/1/2017 al Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, cu termen de soluționare la 19 februarie 2018.

5. Cele două sesizări transmise de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău și Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov au fost formulate ca urmare a unei solicitări adresate de o bancă comercială privind promovarea unui recurs în interesul legii.

6. Petenta bancă comercială a înaintat aceeași cerere și documentația aferentă și Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție care, prin Hotărârea nr. 54 din 19 octombrie 2017, a constatat ca rămasă fără obiect solicitarea privind promovarea unui recurs în interesul legii pentru interpretarea unitară a dispozițiilor art. 712 și următoarele din Codul de procedură civilă, având în vedere că pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost înregistrat Dosarul nr. 2.739/1/2017 cu același obiect.

7. Ulterior întocmirii raportului în prezenta cauză, la data de 2 februarie 2018, a fost atașată sesizarea cu recurs în interesul legii formulată de Colegiul de conducere al Curții de Apel București, care este identică, sub aspectul problemei de drept, cu cea care face obiectul prezentului dosar.

II. Problema de drept care a generat practica neunitară

8. Din cuprinsul recursurilor în interesul legii declarate în temeiul dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă de colegiile de conducere ale curților de apel anterior menționate rezultă că problema de drept care a creat divergență de practică judiciară vizează întinderea și natura efectelor pe care le au măsurile asigurătorii înființate în cadrul procesului penal asupra bunurilor unei persoane fizice sau juridice și repercusiunile acestora asupra executării silite începute anterior de un creditor ipotecar al cărui drept este opozabil terților, asupra acelorași bunuri, și modul în care sechestrul asigurător penal interferează cu actele de executare silită întocmite într-o astfel de executare.

9. S-a arătat că, în fapt, în cadrul contestațiilor la executare formulate în temeiul dispozițiilor art. 712 din Codul de procedură civilă s-a invocat de către unități din cadrul Ministerului Public, în scopul suspendării executării silite începute de un creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă asupra bunurilor sechestrate a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal, și al anulării actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal, existența unor astfel de măsuri instituite în cadrul procesului penal cu privire la bunurile debitorului, ca motiv de împiedicare a executării silite.

10. Titularii sesizărilor de recurs în interesul legii au învederat faptul că aceeași problemă de drept a făcut obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept ce a stat la baza pronunțării Deciziei nr. 8 din 27 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015.

11. În considerentele acestei decizii, prin care s-a respins ca inadmisibilă sesizarea formulată de Tribunalul Sibiu - Secția I civilă, s-a arătat că Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală s-a pronunțat punctual asupra chestiunii de drept a cărei rezolvare se solicită, evocând în acest sens considerentele deciziei de speță nr. 1.392 din 23 aprilie 2013, dată în Dosarul nr.

423/64/2012/a1, prin care s-a reținut că, în concursul dintre creditorul ipotecar și prezumtivii creditori chirografari, în care se includ și părțile vătămate din procesul penal în beneficiul cărora se instituie un sechestrul penal asupra bunului anterior ipotecat și supus vânzării silite, are prioritate creanța ipotecară, care conferă titularului său dreptul de urmărire a bunului și dreptul de preferință în raport cu alți creditori. Față de dispozițiile art. 518 alin. (3) din Codul de procedură civilă de la 1865 și în ipoteza în care părțile vătămate au un drept de creanță împotriva proprietarului imobilului, acesta va putea fi realizat numai pe seama prețului obținut din vânzarea silită, când, în urma adjudecării imobilului, acesta va rămâne liber de orice ipotecă sau alte sarcini.

12. De asemenea, în urma examenului jurisprudențial, instanța supremă a observat că pe rolul instanțelor judecătorești există cauze similare de o bună perioadă de timp și că, la acel moment, practica era orientată majoritar către același gen de soluție, hotărârile judecătorești atașate cuprinzând, în cele mai multe cazuri, soluția de respingere a contestațiilor la executare formulate de parchet, reținându-se, în principal, că o măsură asigurătorie instituită într-un dosar penal nu poate constitui un impediment la inițierea sau continuarea executării silite, iar creanța ipotecară are prioritate chiar și în ipoteza în care o parte vătămată ar avea un drept de creanță împotriva proprietarului imobilului supus urmăririi silite.

13. Astfel fiind, s-a concluzionat că problema de drept a cărei dezlegare se solicită și-a clarificat înțelesul în practica instanțelor, acestea stabilind, în marea lor majoritate, aceeași interpretare, doctrina apărută după adoptarea noului Cod de procedură civilă fiind și ea constantă în a afirma că instituirea unui sechestrul asigurător nu poate constitui un impediment la inițierea și/sau continuarea executării silite, indiferent de materia în care acesta a fost instituit.

14. Cu toate acestea, prin sesizările de recurs în interesul legii s-a învederat că și ulterior pronunțării și publicării acestei decizii practica instanțelor a rămas neunitară cu privire la această chestiune de drept.

15. Astfel, în jurisprudența ulterioară Deciziei nr. 8 din 27 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, s-a arătat că nu sunt obligatorii pentru instanțele de judecată considerentele acestei decizii, apreciindu-se că, față de dispozițiile art. 521 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se respinge sesizarea, nu se dă nicio dezlegare chestiunii de drept care să fie obligatorie pentru instanțe.

III. Orientările jurisprudențiale divergente

16. Colegiile de conducere ale Curții de Apel Bacău, Curții de Apel Brașov și Curții de Apel București au considerat că promovarea recursului în interesul legii este necesară din perspectiva existenței în continuare a unei practici neunitare la nivelul instanțelor.

17. Într-o primă opinie, majoritară, s-a apreciat că o contestație la executare formulată de parchet, întemeiată pe existența unor măsuri asigurătorii înființate într-un proces penal, nu poate fi admisă, întrucât o astfel de măsură nu constituie un impediment la inițierea sau continuarea executării silite. Cauzele privind suspendarea legală a executării silite sunt expres și limitativ prevăzute de lege, iar printre acestea nu se regăsește cea privind instituirea unui sechestrul penal.

18. Argumentele care au stat la baza acestei opinii sunt următoarele:

- sechestrul asigurător indisponibilizează bunul asupra căruia a fost instituit, nu îl scoate din circuitul civil, iar bunul nu devine insesizabil;
- creanța ipotecară are prioritate chiar și în ipoteza în care o parte vătămată ar avea un drept de creanță împotriva proprietarului imobilului supus urmăririi silite;
- nu se poate pune problema aplicării principiului "penalul ține în loc civilul", întrucât, conform art. 27 și 28 din Codul de procedură penală, acest principiu vizează existența pe rolul instanțelor judecătorești a două cauze, una civilă și una penală, având ca obiect recuperarea

unui prejudiciu produs printr-o faptă penală, caz în care soarta cauzei civile va depinde de soluția ce urmează a fi pronunțată în cea penală sub aspectul existenței faptei, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia;

- scopul instituirii măsurii asigurătorii penale se limitează la apărarea creditorului de faptele frauduloase ale debitorului său care are calitatea de învinuit/inculpat, nu indisponibilizează bunul în mod absolut, în defavoarea altor creditori;

- ipoteza interesului general, ocrotit prin instituirea sechestrului asigurător penal, prioritar în raport cu cel privat al creditorului ipotecar, este eronată;

- instituirea de măsuri asigurătorii penale nu naște în patrimoniul statului, ca potențial creditor, un drept de preferință față de alți creditori decât în condițiile și în limitele stabilite de legislația în vigoare, conform art. 2.328 din Codul civil și art. 153 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările și completările ulterioare;

- executarea silită este una dintre etapele procesului civil, or creditorul ipotecar, care are dreptul de creanță recunoscut printr-un titlu executoriu, beneficiază de un bun în sensul art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, iar dreptul său asupra bunului trebuie respectat.

19. Într-o a doua opinie, minoritară, au fost admise contestațiile la executare formulate de către parchet în situații de același gen.

20. În motivarea acestei opinii s-au reținut, în esență, următoarele:

- sechestrul asigurător instituit în procesul penal are ca efect indisponibilizarea bunului imobil, care este scos din circuitul civil pe durata procesului penal și nu poate fi urmărit silit la cererea unui creditor ipotecar, executarea silită în favoarea creditorului ipotecar oprindu-se în prezența sechestrului asigurător instituit în procesul penal, fapt prevăzut imperativ de Codul de procedură penală prin art. 249 alin. (2) (respectiv de art. 163 din Codul de procedură penală de la 1968); efectul de indisponibilizare se răsfrânge asupra întregii situații juridice a bunului (nu doar asupra actelor de dispoziție ale proprietarului) și vizează atât efectele actelor civile anterioare, cât și pe cele ale actelor ulterioare aplicării măsurii, inclusiv orice sarcini ale terților instituite asupra aceluiasi bun. Dreptul de urmărire preferențială al creditorului ipotecar nu este înlăturat, ci are loc, ope legis, o temporizare a executării silite, până la momentul ridicării sechestrului asigurător fie de către instanța penală care judecă contestația formulată în temeiul art. 250 din Codul de procedură penală, fie de către instanța care pronunță condamnarea inculpatului;

- prin înscrierea sechestrului asigurător penal în cartea funciară efectul de indisponibilizare devine opozabil erga omnes;

- interesul ocrotit de acest tip de sechestr este unul general, al societății;

- sechestrul asigurător penal poate fi contestat doar în fața instanței penale și exclusiv pe calea procedurală prevăzută de art. 250 din Codul de procedură penală, ce are caracter special față de procedura executării silite reglementată de Codul de procedură civilă; executarea silită și actele de executare silită pot surveni doar după admiterea unei contestații întemeiate pe art. 250 din Codul de procedură penală, întrucât doar în cadrul acesteia se pot expune argumentele necesare pentru ridicarea sechestrului și inițierea executării silite. Dacă nu s-a urmat această cale, executarea silită poate fi pornită doar după soluționarea definitivă a cauzei penale, în funcție de ceea ce a dispus instanța penală cu privire la măsurile asigurătorii. Dacă s-ar admite posibilitatea derulării executării silite asupra bunului sechestrat în penal cât timp măsura sechestrului nu a fost ridicată de organul competent, s-ar crea posibilitatea ca bunul să poată fi scos de sub efectul de indisponibilizare pe o cale neprevăzută de lege. În caz de adjudecare a unui bun indisponibilizat în puterea unui sechestr asigurător penal, acesta nu trece în proprietatea adjudecatarului liber de sarcini, ci grevat de sechestrul asigurător penal, altfel

executorul judecătoresc ar proceda el însuși la ridicarea sechestrului asigurător penal prin întocmirea actului de adjudecare.

21. Interpretarea contrară conduce la eludarea căii speciale prevăzute de art. 250 din Codul de procedură penală, ajungându-se ca instanța civilă să se pronunțe implicit asupra legalității și temeiniciei măsurii asigurătorii penale.

IV. Jurisprudența Curții Constituționale

22. În urma verificărilor efectuate nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la problema de drept în discuție.

V. Opinia titularilor sesizărilor

23. Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău a constatat că practica judiciară cu privire la problema de drept vizată continuă să fie neunitară și după publicarea Deciziei nr. 8 din 27 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept și, chiar dacă instanțele din circumscripția Curții de Apel Bacău nu au semnalat probleme de practică neunitară pe acest aspect, a apreciat că se impune recurgerea la acest mecanism pentru unificarea practicii judiciare, drept care, potrivit Hotărârii nr. 51 din 28 septembrie 2017, a solicitat pronunțarea unei decizii în interesul legii, fără a-și exprima opinia cu privire la orientarea jurisprudențială pe care o consideră ca fiind legală.

24. Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov a arătat, prin Hotărârea nr. 236 din 13 octombrie 2017, că punctul său de vedere este în sensul opiniei majoritare expuse mai sus. A arătat că această problemă de drept nu a fost dezlegată anterior de către instanța supremă prin mecanismul instituit de art. 519 din Codul de procedură civilă, dimpotrivă, o sesizare formulată în acest sens fiind respinsă ca inadmisibilă prin Decizia nr. 8/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, iar jurisprudența instanțelor nu a fost unificată pe calea prevăzută de art. 514 și următoarele din Codul de procedură civilă.

25. Constatând că există practică neunitară în ce privește interpretarea dispozițiilor art. 712 și următoarele din Codul de procedură civilă, raportat la art. 163 alin. 1 din Codul de procedură penală de la 1968, respectiv art. 249 alin. (1) și (2) din actualul Cod de procedură penală și la art. 261 din Codul penal, având în vedere dispozițiile art. 514 din Codul de procedură civilă, Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov a hotărât sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție.

26. Prin Hotărârea nr. 212 din 5 octombrie 2017, Colegiul de conducere al Curții de Apel București a reținut existența practicii neunitare la nivelul instanțelor din raza teritorială a Curții de Apel București investite cu soluționarea unor cereri având ca obiect suspendarea executării silită și contestație la executare, în situația existenței unor măsuri asigurătorii înființate în cadrul unui proces penal asupra bunurilor unei persoane fizice sau juridice, bunuri ce fac obiectul unor garanții instituite legal, anterior înființării măsurilor asigurătorii și opozabile terților. Interpretarea și aplicarea prevederilor art. 712, art. 701 alin. (1) și art. 813 alin. (4) din Codul de procedură civilă coroborate cu art. 249 din Codul de procedură penală nu se realizează unitar, fiind pronunțate hotărâri judecătorești diferite.

27. Opinia Colegiului de conducere al Curții de Apel București asupra acestei probleme de drept este că măsurile asigurătorii înființate în cadrul unui proces penal nu suspendă executarea silită și nici nu determină nulitatea actelor de executare efectuate de către un creditor garantat, a cărui garanție asupra acelorași bunuri a fost legal constituită și a devenit opozabilă terților anterior înființării măsurii asigurătorii.

VI. Opinia procurorului general

28. Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat, în principal, că problema de drept nu este aptă a fi soluționată pe calea unui recurs în interesul

legii, întrucât instanța de unificare nu poate ca, dând o dezlegare problemei privind concursul dintre urmărirea silită pornită de creditorul ipotecar și instituirea sechestrului asigurator în procesul penal, prin extrapolarea premisei, care este întotdeauna cazuală, să realizeze o evaluare de principiu care să rezolve întreaga problemă generată de aplicarea art. 712 și următoarele din Codul de procedură civilă, pentru a atinge finalitatea urmărită prin mecanismul recursului în interesul legii.

29. A apreciat astfel că recursurile în interesul legii sunt inadmisibile, dat fiind că problemele de drept ce fac obiectul sesizărilor nu își găsesc răspunsul prin aplicarea punctuală a unuia sau altuia dintre textele de lege invocate, cât timp nu vizează aspecte ridicate de conținutul normativ al acestora, ci concursul dintre dreptul real de urmărire conferit de ipotecă și sechestrul asigurator dispus în procesul penal.

30. În subsidiar, asupra problemei de drept invocate, a considerat că existența unor măsuri asiguratorii înființate în cadrul unui proces penal nu suspendă executarea silită începută de un creditor garantat, al cărui drept de ipotecă asupra acelorași bunuri în privința cărora s-au luat măsurile asiguratorii a devenit opozabil terților anterior înființării măsurilor asiguratorii în procesul penal și nici nu determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asiguratorii în procesul penal.

31. În argumentarea acestui punct de vedere procurorul general a arătat că, atunci când sechestrul asigurator a fost instituit în procesul penal pentru garantarea reparării pagubei produse prin infracțiune și/sau a cheltuielilor judiciare convenite părților care, în conformitate cu art. 581 din Codul de procedură penală, se execută potrivit legii civile, dreptul asigurat va fi valorificat în cadrul unei executări silite civile, astfel încât limitările prevăzute de legea civilă în privința bunurilor urmăribile nu pot fi ignorate.

32. Un prim aspect aflat în divergență vizează înțelesul noțiunii de "indisponibilizare", ca efect al instituirii măsurii asiguratorii în procesul penal. Într-o orientare se consideră că indisponibilizarea presupune suspendarea temporară a dreptului de dispoziție și nu se identifică sub nicio formă cu noțiunea de "inalienabilitate" și nici cu aceea de "inesizabilitate". Dimpotrivă, în orientarea opusă, indisponibilizarea include atât inalienabilitatea, cât și inesizabilitatea bunului, de vreme ce acest efect al măsurii asiguratorii vizează întreaga situație (realitate juridică) a bunului.

33. În această privință, un prim reper este dat de conținutul normativ al dispozițiilor art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală pe baza căruia se determină scopul și finalitatea măsurilor asiguratorii.

34. Cauza sechestrului penal, scopul imediat al instituirii acestei măsuri provizorii, cu caracter temporar, constă în maximizarea eficacității măsurii definitive ce ar putea fi dispusă la finalizarea procesului penal prin evitarea ascunderii, distrugerii, înstrăinării sau sustragerii de la urmărire a bunurilor.

35. Pe de altă parte, finalitatea sechestrului asigurator, înțeleasă ca măsură ce se prefigurează a fi luată cu privire la bunurile sechestrate după clarificarea situației acestora, constă în: asigurarea reparării pagubei, garantarea plății amenzii penale și a cheltuielilor judiciare, executarea confiscării speciale sau a confiscării extinse.

36. Din aceste perspective se observă că nu există nicio deosebire sub aspectul finalității și a efectelor între sechestrul asigurator instituit în procesul penal și cel instituit în procesul civil, ambele având caracterul unei măsuri asiguratorii prin mijlocirea căreia unele bunuri sunt puse sub paza unui delegat al justiției, pentru a împiedica sustragerea lor garanției comune a creditorilor, în sensul art. 2.324 din Codul civil, și a preveni riscul insolvabilității debitorului.

37. Indisponibilizarea nu se identifică cu inalienabilitatea prevăzută de art. 136 alin. (4) din Constituția României ori de Codul civil, termen utilizat pentru a da expresie interdicției de înstrăinare a unui bun sau a unui drept subiectiv prin acte juridice de drept privat. Astfel, bunul indisponibilizat nu este în mod necesar și inalienabil.

38. Cu atât mai mult, nu poate fi pus semnul egalității între indisponibilizare și innesizabilitate, de vreme ce situațiile în care un bun este innesizabil, constituind excepții de la principiul potrivit căruia întreaga avere a debitorului formează garanția comună a creditorilor, trebuie expres prevăzute de lege și sunt de strictă interpretare și aplicare.

39. Astfel, efectul indisponibilizării nu vizează și activitățile creditorilor care dețin un titlu executoriu și doresc să execute bunul sechestrat, cu atât mai mult cu cât aceștia dețin un drept de ipotecă asupra acestui bun, ipotecă a cărei opozabilitate față de terți au asigurat-o mai înainte de înființarea sechestrului asigurator în procesul penal.

40. Al doilea aspect aflat în divergență privește aplicarea principiului "penalul ține în loc civilul", care însă nu este aplicabil în ipotezele problemei de drept sesizate prin recursurile în interesul legii declarate, nefiind vorba despre o acțiune civilă exercitată în procesul penal care să aibă ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile, potrivit legii civile, pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

41. Problema conflictului dintre interesul general, obștesc, ocrotit prin instituirea sechestrului și a interesului privat al creditorului a cărui creanță este garantată printr-o ipotecă mai înainte înscrisă în registrele de publicitate trebuie privită din perspectiva finalității procedurii execuționale și a ordinii de preferință a creditorilor instituită de Codul de procedură civilă, Codul civil și Codul de procedură fiscală, aplicabile după caz.

42. Din formularea folosită de art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală, conform căreia măsurile asiguratorii ar avea nu doar o natură conservatorie contra unor acte ale suspectului, inculpatului sau părții responsabile civilmente de diminuare a patrimoniului în scopul zădărnirii executării amenzii, reparării pagubei etc., ci și o funcție de garantare a executării acestora, nu se poate susține că măsurile asiguratorii produc efecte asemănătoare unor veritabile ipoteci legale, imobiliare sau mobiliare.

43. Până la pronunțarea unei hotărâri definitive în cauza penală, sechestrul asigurator instituit nu împiedică executarea unei creanțe certe, lichide și exigibile consfințite prin titlu executoriu în favoarea unui creditor ipotecar al cărui drept de ipotecă a devenit opozabil terților anterior instituirii măsurii asiguratorii. De aceea, instanța de executare nu ar putea refuza încuviințarea executării silite în considerarea existenței unui sechestrului asigurator penal, întrucât o asemenea situație nu este prevăzută de lege.

44. Instituirea sechestrului penal nu poate duce nici la suspendarea legală a executării silite începute de creditorul ce deține un titlu executoriu împotriva suspectului, inculpatului sau părții responsabile civilmente, întrucât cauzele de suspendare legală a executării silite sunt expres și limitativ prevăzute de lege, iar printre acestea nu se regăsesc și cele determinate de instituirea unui sechestrului penal asupra bunurilor mobile sau imobile ale persoanei urmărite.

45. Teza conform căreia, pentru a putea proceda la executarea silită a bunului, creditorul urmăritor trebuie să obțină mai întâi ridicarea sechestrului ori desființarea acestei măsuri printr-o hotărâre a instanței penale în procedura prevăzută de art. 250 din Codul de procedură penală nu poate fi primită, întrucât ridică serioase probleme de compatibilitate cu exigențele art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție.

46. Constituind ingerințe în dreptul de creanță al creditorului ipotecar, aceste măsuri nu trebuie doar să fie prevăzute de lege și să apere un interes general, ci trebuie să existe și un raport rezonabil de proporționalitate. Or, această condiție nu este îndeplinită dacă un creditor, a cărui creanță certă, lichidă și exigibilă este garantată cu o ipotecă de rang prioritar, se vede pus în imposibilitatea de a-și valorifica dreptul din cauza sechestrului, condiționat de existența unui proces penal cu o durată și soluție finală incerte.

VII. Raportul asupra recursurilor în interesul legii

47. Prin raportul întocmit în cauză, judecătorii-raportori au constatat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate a recursului în interesul legii, iar cu referire la dezlegarea în drept au apreciat că existența unui sechestrul asigurător penal asupra imobilelor unei persoane fizice sau juridice nu suspendă executarea silită începută de un creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă asupra acelorași bunuri a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal și nu determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra acelorași bunuri.

VIII. Înalta Curte de Casație și Justiție

48. Examinând sesizările cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, punctul de vedere al procurorului general, precum și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, constată următoarele:

VIII.1. Admisibilitatea recursurilor în interesul legii

49. Colegiile de conducere ale celor trei curți de apel titulare ale sesizărilor au recunoscută prin lege - art. 514 din Codul de procedură civilă - calitatea procesuală de a solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să se pronunțe asupra problemelor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești.

50. De asemenea se constată că problema de drept ce face obiectul sesizărilor a fost soluționată diferit în practica instanțelor judecătorești, atât anterior Deciziei nr. 8 din 27 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015, dar - esențial din punctul de vedere al admisibilității sesizării - și ulterior publicării acesteia în Monitorul Oficial al României, Partea I.

51. Prin raportul ce a fundamentat decizia sus-menționată s-a reținut că la nivelul câtorva curți de apel există practică neunitară referitor la problema de drept invocată prin sesizare, că există un curent majoritar în jurisprudența instanțelor, dar și instanțe (curți de apel) care au pronunțat doar soluția din opinia minoritară.

52. Prin Decizia nr. 8/2015 a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție sesizarea a fost respinsă ca inadmisibilă cu motivarea că problema de drept a fost deja rezolvată printr-o decizie de speță a instanței supreme (Decizia nr. 1.392 din 23 aprilie 2013 a Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție), doctrina apărută după adoptarea Codului de procedură civilă este unanimă, iar practica judiciară este majoritară în sensul că existența unei măsuri asigurătorii nu suspendă și nu determină nulitatea executării silită demarate de un creditor garantat.

53. De asemenea, prin Decizia nr. 20 din 3 aprilie 2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 11 mai 2017, au fost respinse, ca inadmisibile, sesizările formulate în legătură cu o altă problemă de drept rezolvată neunitar de către instanțe, conexă celei anterior prezentate, referitor la incidența dispozițiilor art. 857 alin. (3) și (4) din Codul de procedură civilă în privința sechestrului asigurător penal reglementat de art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală și la condițiile în care poate avea loc radierea înscrierii sale din cartea funciară, subsecvent adjudecării imobilului asupra căruia poartă, în urma vânzării sale la licitație publică [din oficiu ori în condițiile art. 167 alin. (1) teza finală și art. 195 alin. (5) din Regulamentul de avizare, recepție și înscriere în evidențele de cadastru și carte funciară, aprobat prin Ordinul directorului general al Agenției Naționale de Cadastru și Publicitate Imobiliară nr. 700/2014, cu modificările și completările ulterioare].

54. Deși prin ambele decizii ale Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție a lăsat să se întrevadă poziția sa asupra problemelor de drept cu rezolvarea cărora a fost sesizată și deși la data pronunțării lor s-a reținut, printre altele, că se

conturase (în același sens) un curent majoritar în jurisprudența instanțelor, rezultă din materialele ce au fundamentat prezentele sesizări de recurs în interesul legii că jurisprudența neunitară a continuat și ulterior publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a Deciziei nr. 8/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, instanțe judecătorești din raza mai multor curți de apel soluționând acțiuni prin hotărâri judecătorești definitive - în marea lor majoritate contestații la executare propriu-zise, cereri obișnuite de suspendare a executărilor silită ori în regim de urgență, contestații la executare împotriva refuzului executorului de îndeplinire a unui act de executare silită - prin care au adoptat soluția considerată ca fiind minoritară potrivit Deciziei nr. 8/2015.

55. Examinarea jurisprudenței de dată recentă, ulterioară publicării Deciziei nr. 8/2015, relevă că soluțiile ce s-au înscris în curentul jurisprudențial majoritar au fost pronunțate în complet de divergență (de exemplu, Decizia nr. 764 din 15 octombrie 2015 a Tribunalului Sibiu - Secția civilă) și că predomină, în acest segment temporal, soluțiile ce se înscriu în opinia minoritară.

56. Fără a nega conturarea unui curent jurisprudențial majoritar, rezultă totuși cu pregnanță necesitatea unei intervenții prin mecanismul unificator al recursului în interesul legii, dovedindu-se că opiniile și soluțiile instanțelor asupra problemei de drept semnalate au fost și au rămas la fel de împărțite atât anterior, cât și ulterior adoptării și publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a Deciziei nr. 8/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a cărei soluție de respingere ca inadmisibilă a sesizării, prin lipsa forței sale obligatorii - recunoscută de dispozițiile art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă doar în privința dezlegărilor date chestiunilor de drept - nu a putut determina vreun efect semnificativ, util pentru stoparea divergenței de jurisprudență, pe care ea însăși o constata.

57. De altfel, existența însăși a celei de-a doua sesizări a Înaltei Curți de Casație și Justiție ce a stat la baza pronunțării Deciziei nr. 20/2017 a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în legătură cu o problemă conexă celei din sesizarea soluționată prin Decizia nr. 8/2015 (aceeași cu a actualului recurs în interesul legii) și a cărei dezlegare o putea influența, demonstrează în sine că instanțele judecătorești au încă opinii împărțite în ceea ce privește chestiunea consecințelor ori a efectelor instituirii măsurilor asigurătorii în procesul penal asupra procedurilor execuționale desfășurate în legătură cu/ori asupra bunurilor sechestrate.

58. Prin urmare, concluzia nu poate fi decât în sensul întrunirii tuturor condițiilor de admisibilitate instituite prin dispozițiile art. 514 și 515 din Codul de procedură civilă.

VIII.2. Pe fondul recursurilor în interesul legii

Aspecte generale

59. Preliminar, trebuie arătat că, în cea mai mare parte a cazurilor, problema concursului dintre dreptul real de urmărire conferit de ipotecă și sechestrul asigurător dispus în materie penală s-a ridicat în contestațiile la executările silită demarate de creditorii asupra bunurilor sechestrate, însă, în egală măsură, aceeași problemă s-a pus și în alt gen de cauze, cum ar fi plângerile împotriva încheierilor de carte funciară, de respingere a cererilor de înscriere a dreptului de proprietate dobândit de adjudecatar asupra bunului imobil vândut la licitație publică și în privința căruia fusese instituit (și notat) un sechestrul asigurător penal.

60. Cu toate acestea, rezolvarea problemei de drept în legătură cu care s-a ivit divergența de jurisprudență nu ține strict de interpretarea dispozițiilor art. 712 și următoarele din Codul de procedură civilă (norme ce oferă cadrul juridic general de soluționare a contestației la executare), ci presupune, în primul rând, analiza celor două instituții juridice în concurs, respectiv sechestrul asigurător penal și dreptul de ipotecă (imobiliară) în etapa valorificării sale pe cale silită, prin observarea efectelor și scopului instituirii sechestrului asigurător penal, a

drepturilor conferite beneficiarului unui drept de ipotecă și a regimului general aplicabil executărilor silite.

61. Tot ca observație preliminară trebuie precizat că dispozițiile penale în materia măsurilor asigurătorii se completează cu cele din materia procesuală civilă (lato sensu, înglobând și pe cele ale procedurii fiscale) în temeiul dispozițiilor art. 2 alin. (2) din Codul de procedură civilă - potrivit cărora dispozițiile acestui cod se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare, normele procesuale civile constituind izvor de drept procesual penal, în măsura în care anumite aspecte ridicate în procesul penal nu beneficiază de o reglementare la nivelul Codului de procedură penală și aplicarea normelor civile nu ridică probleme principiale.

62. La modul cel mai general, sechestrul asigurător constituie o măsură asigurătorie menită să împiedice sustragerea bunurilor gajului general recunoscut creditorilor și constă în indisponibilizarea bunurilor mobile și/sau imobile ale debitorului în vederea vânzării lor în cadrul unei proceduri de executare silită, pentru realizarea creanței creditorului la momentul obținerii de către acesta a titlului executoriu, în caz de neîndeplinire benevolă a obligației de către debitor.

63. Păstrând, în esență, aceeași rațiune, măsurile asigurării în penal - a căror instituire este menită a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor aparținând învinutului/suspectului, inculpatului sau părții responsabile civilmente, astfel după cum o spune expres art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală (reglementare similară în substanță cu cea prevăzută de art. 163 din Codul de procedură penală de la 1968), au ca finalitate asigurarea luării măsurii confiscării speciale sau a confiscării extinse, a garantării executării pedepsei amenzii, a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune.

64. Efectele măsurilor asigurătorii în penal sunt determinate chiar prin lege, art. 249 alin. (2) din Codul de procedură penală vorbind despre "indisponibilizarea unor bunuri mobile sau imobile, prin instituirea unui sechestrului asupra acestora".

65. Ca și în materie civilă - unde art. 745 din Codul de procedură civilă stabilește că, din momentul sechestrării bunurilor, debitorul nu mai poate dispune de ele cât timp durează executarea, sub sancțiunea unei amenzi judiciare de la 2.000 lei la 10.000 lei, dacă fapta nu constituie infracțiune - noțiunea de indisponibilizare, la care se referă dispozițiile art. 249 alin. (2) din Codul de procedură penală, presupune că titularul bunului nu mai poate dispune liber de el, în sensul că nu îl mai poate înstrăina, greva cu sarcini, dona, închiria, fiindu-i interzis, în general, orice act voluntar care ar putea conduce la scăderea valorii bunului ori la sustragerea lui de la urmărire. Bunurile nu sunt scoase, ci rămân în circuitul civil, fiind suspendat, pe durata instituirii măsurii, doar dreptul de dispoziție voluntară asupra acestora aparținând proprietarului.

66. Astfel fiind, indisponibilizarea constituie o măsură de natură preventivă și constă în suspendarea temporară a dreptului de dispoziție juridică și/sau materială a proprietarului asupra bunurilor sale mobile sau imobile, cu scopul menținerii acestora în patrimoniul său spre a putea servi la nevoie pentru garantarea executării silite a unei creanțe ce s-ar obține împotriva sa.

67. Noțiunea nu se confundă cu cea de inalienabilitate prevăzută de art. 136 din Constituția României (proprietatea publică) ori de Codul civil (termen ce dă expresie interdicției de înstrăinare a unui bun prin acte juridice) și nici cu cea de insesizabilitate (bun sau drept care nu este susceptibil de a fi urmărit pe cale silită) prevăzută de art. 2.329 alin. (2) din Codul civil ori de Codul de procedură civilă prin sintagma "nu sunt supuse urmăririi silite" regăsită, spre exemplu, în dispozițiile art. 727.

68. Nicio dispoziție legală a Codului de procedură penală ori a Codului de procedură civilă nu declară ca fiind inalienabile ori insesizabile bunurile asupra cărora a fost instituit un sechestrul asigurător penal ori bunurile indisponibilizate, ceea ce presupune, implicit, că

regimul juridic al unui bun grevat de o astfel de măsură nu este incompatibil cu derularea unei proceduri execuționale [în procedura civilă, măsura sechestrului asigurător instituită asupra unui bun supus unei proceduri execuționale aflate în curs dă dreptul creditorului în beneficiul căruia a fost instituită de a interveni în respectiva procedură, în condițiile art. 690 alin. (2) pct. 2 din Codul de procedură civilă].

69. Atribuirea unui atare statut juridic - de bun inalienabil sau insesizabil - bunurilor afectate de instituirea unor măsuri asigurătorii luate în procesul penal depășește cadrul legal de reglementare al regimului juridic al acestora.

70. Pentru completa ilustrare a efectelor măsurilor asigurătorii din procesul penal, în general, și a sechestrului asigurător, în special, trebuie menționat și art. 253 alin. (4) din Codul de procedură penală potrivit căruia, pentru bunurile imobile sechestrate, procurorul, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată care a dispus instituirea sechestrului va cere organului competent notarea ipotecară asupra bunurilor sechestrate, anexând copie de pe ordonanța sau încheierea prin care s-a dispus sechestrul și un exemplar al procesului-verbal de sechestr, prevederile alin. (4) aplicându-se în mod corespunzător și în privința înscrierii ipotecare asupra bunurilor mobile [art. 253 alin. (5) din Codul de procedură penală].

71. Notarea ipotecară conferă măsurii asigurătorii opozabilitate față de terți, iar nu și prioritate în executare, neexistând vreun text de lege care să confere un drept de preferință celui în beneficiul căruia a fost instituită măsura, fie acesta chiar statul.

72. De altfel, în mod similar, art. 955 alin. (3) din Codul de procedură civilă prevede că: "Înscrierea face opozabil sechestrul tuturor acelora care, după înscriere, vor dobândi vreun drept asupra imobilului respectiv".

73. Tot astfel, notarea ipotecară nu afectează în vreun fel valabilitatea ori ordinea de prioritate a garanțiilor și sarcinilor anterior instituite și înscrise în cartea funciară asupra aceluiași bun, neexistând nicio dispoziție normativă care să ofere suport pentru o asemenea susținere.

74. Astfel fiind, ca și în civil, măsurile asigurătorii din procesul penal sunt măsuri de conservare și indisponibilizare a bunurilor mobile și/sau imobile ale învinutului/suspectului, inculpatului ori părții responsabile civilmente.

75. Pe de altă parte, art. 2.345 din Codul civil prevede că dreptul de ipotecă se menține asupra bunurilor grevate în orice mână ar trece, creditorul ipotecar având dreptul de a-și satisface creanța înaintea creditorilor chirografari, precum și înaintea creditorilor de rang inferior.

76. Mai trebuie precizat, pornind de la finalitatea măsurilor asigurătorii din procesul penal, că instituirea lor poate servi conservării drepturilor părții civile, cu privire la cheltuielile de judecată sau la despăgubiri, caz în care dreptul asigurat este unul care va fi valorificat în cadrul executării silite civile deoarece, potrivit art. 581 din Codul de procedură penală, dispozițiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile și la cheltuielile de judecată convenite părților se execută potrivit legii civile.

77. Prin urmare, în acest caz, măsura asigurătorie astfel instituită tinde să apere un interes particular, iar beneficiarul acesteia - parte civilă în procesul penal - este titularul unei creanțe incerte sau eventuale care, în caz de condamnare definitivă a inculpatului, va deveni un simplu creditor chirografar.

78. Atunci când măsura asigurătorie se adoptă în vederea garantării executării pedepsei amenzii, a reparării pagubei produse statului prin infracțiune (spre exemplu, evaziunea fiscală), a plății cheltuielilor judiciare datorate statului ori luării măsurii confiscării speciale și a confiscării extinse, raporturile ulterioare pronunțării hotărârii penale definitive vor fi guvernate de Codul de procedură fiscală (Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare), iar titularul creanței incerte este, în toate aceste cazuri, statul.

79. Sumele datorate cu titlu de amendă penală, despăgubiri rezultând din săvârșirea de infracțiuni ori cheltuieli avansate de stat pentru derularea procedurilor judiciare, întrucât constituie venituri la bugetul de stat, intră în categoria creanțelor bugetare menționate de art. 1 pct. 7 din Codul de procedură fiscală (iar nu a creanțelor fiscale, concept utilizat în legislația și doctrina anterioară, dar care în prezent corespunde sumelor datorate cu titlu de impozite, taxe și contribuții sociale, menționate ca atare prin dispozițiile art. 1 pct. 11 din Codul de procedură fiscală), în care se includ orice sume ce se cuvin bugetului general consolidat.

80. Asupra acestor sume și pentru realizarea lor pe cale silită, statul nu are un drept de preferință, astfel cum rezultă din cuprinsul dispozițiilor art. 258 și 259 din Codul de procedură fiscală ori din cuprinsul art. 865 din Codul de procedură civilă, aplicabil pentru acele cazuri de excepție, menționate de art. 220 alin. (13) și (14) din Codul de procedură fiscală, când executarea silită, inclusiv pentru realizarea obligațiilor fiscale, are loc după regulile prevăzute de Codul de procedură civilă și prin executorii judecătorești ce aplică dreptul comun.

81. În ceea ce privește pedeapsa amenzii mai trebuie precizat că, așa cum rezultă din cuprinsul dispozițiilor art. 497 alin. (3) și art. 559 din Codul de procedură penală, aceasta se execută silit potrivit procedurii de executare silită a obligațiilor fiscale reglementate de Codul de procedură fiscală doar când a fost aplicată persoanelor juridice, iar acestea nu și-au îndeplinit obligația de plată în termenul stabilit de lege, în timp ce, în ipoteza similară în care s-ar găsi persoana fizică, consecința este cea a înlocuirii pedepsei amenzii cu cea a închisorii sau, după caz, a unei munci neremunerate în folosul comunității, potrivit dispozițiilor art. 63 și 64 din Codul penal, iar nu executarea silită.

82. Și atunci când luarea măsurilor asigurătorii vizează confiscarea specială sau confiscarea extinsă, titular al creanței incerte ori eventuale este tot statul, care nu se bucură de prioritate nici în acest caz întrucât bunurile ce fac obiectul confiscării trec în proprietatea privată a statului, așa cum prevede Ordonanța Guvernului nr. 14/2007 pentru reglementarea modului și condițiilor de valorificare a bunurilor intrate, potrivit legii, în proprietatea privată a statului, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

83. Potrivit art. 3 din această ordonanță a Guvernului, bunurile confiscate sau neridicate, conform legii, în orice procedură judiciară trec în proprietatea privată a statului, în temeiul unei încheieri emise de judecătorul de cameră preliminară sau al unei hotărâri judecătorești definitive ori, după caz, definitive și irevocabile, prin care se dispune valorificarea acestora.

84. Astfel, cazurile rezolvate neunitar în jurisprudența instanțelor opun un creditor titular al unei creanțe garantate ipotecar și în privința căreia au fost efectuate formalitățile de publicitate, care tinde a o valorifica pe calea executării silite imobiliare - titularului unei creanțe incerte sau eventuale, dar care și în ipoteza definitivării acesteia prin pronunțarea unei hotărâri (definitive) de condamnare a învinuitului/înculpatului nu are un rang prioritar în oricare din ipotezele pentru care a fost instituit sechestrul penal asigurător.

Concluzii. Argumentarea soluției

85. În considerarea aspectelor mai sus prezentate, ce conturează regimul juridic al celor două instituții, din punctul de vedere al elementelor care interesează problema de drept în cauză, se apreciază că existența unor măsuri asigurătorii înființate în cadrul unui proces penal asupra bunurilor unei persoane fizice sau juridice: a) nu suspendă executarea silită începută de un creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă asupra aceluiași bunuri a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal și b) nu determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra aceluiași bunuri.

a) Instituirea sechestrului penal nu poate duce la suspendarea legală a executării silite în cazul în care un alt creditor ce deține un titlu executoriu a solicitat executarea silită a imobilului sechestrat, întrucât:

(i) Cauzele privind suspendarea legală a executării silite sunt expres și limitativ prevăzute de lege, iar printre acestea nu se regăsește și cea privind instituirea unui sechestrul penal asupra bunurilor mobile sau imobile ale persoanei urmărite penal. Deși se afirmă existența, ope legis, a unei cauze de temporizare a executării silite începute asupra unui bun afectat în același timp de măsura sechestrului penal asigurător, nu se indică vreun text de lege care să dispună în acest sens.

(ii) O măsură cu funcție asigurătorie, cum este sechestrul asigurător în materie penală, nu poate bloca executarea unui drept de creanță care are un caracter cert și care se desfășoară în temeiul unui titlu executoriu.

(iii) Creditorul urmăritor, titular al unei creanțe certe, lichide și exigibile, indiferent că aceasta a fost recunoscută printr-o hotărâre judecătorească definitivă ori izvorăște din acte juridice valabile și necontestate, este deținătorul unui bun în sensul art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Dreptul său trebuie apărat și protejat, iar acesta trebuie să beneficieze de toate garanțiile specifice recunoscute în legislație, inclusiv de acelea care să îi asigure, la nevoie, realizarea dreptului pe cale silită.

Faza executării silite face parte tot din noțiunea de "proces", așa cum a decis Curtea Europeană a Drepturilor Omului, astfel că și în această etapă trebuie asigurate și respectate exigențele unui proces echitabil care presupune, printre altele, un termen rezonabil de soluționare apreciat prin raportare la celeritatea procedurii. În acest context, o temporizare a executării silite până la momentul ridicării sechestrului asigurător penal (care durează, de regulă, până la soluționarea definitivă a cauzei penale) subminează ideea de celeritate și predictibilitate care trebuie să caracterizeze orice procedură judiciară, cu atât mai mult una execuțională, nefiind stabilit niciun termen în care situația creată ia sfârșit, incertitudinea asupra datei la care executarea ar putea fi reluată fiind totală și în mod continuu păgubitoare pentru creditorul garantat.

(iv) Cazuistica în care s-a ivit divergența de jurisprudență nu corespunde ipotezei care să justifice aplicarea principiului "penalul ține în loc civilul".

Este adevărat că executarea silită este una dintre etapele procesului civil, iar măsurile asigurătorii sunt dispuse în cursul procesului penal, însă art. 27 alin. (1) din Codul de procedură penală are în vedere suspendarea judecării în fața instanței civile până la soluționarea cauzei penale în primă instanță, iar art. 28 din Codul de procedură penală stabilește autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o, urmând a fi corelat cu art. 1.365 din Codul civil. Prin urmare, ipoteza avută în vedere de principiul menționat este aceea a acțiunii civile care are ca obiect repararea pagubei săvârșite prin infracțiune.

Principiul nu este însă aplicabil cazurilor regăsite în jurisprudența divergentă, când un terț creditor, fără nicio legătură cu procesul penal, dar care are un titlu executoriu, îl pune în executare silită. Faptul că debitorul său este învinuit/suspect, inculpat sau persoană responsabilă civilmente într-un proces penal este o împrejurare exterioară, fără nicio legătură cu executarea silită a creanței sale și care are alt temei. Într-o asemenea situație nu este vorba despre existența pe rolul instanțelor de judecată a două cauze, una civilă și una penală, astfel încât nu se regăsește ipoteza avută în vedere de principiul enunțat.

(v) În situația în care creditorul urmăritor are (și) o ipotecă asupra bunului ce face obiectul urmăririi, pentru care formalitățile de publicitate au fost făcute anterior înscrierii sechestrului în cartea funciară, suspendarea executării este și lipsită de interes, având în vedere că ipoteca îi conferă creditorului ipotecar prioritate chiar în ipoteza în care procesul penal s-ar finaliza cu o soluție de condamnare, iar măsurile asigurătorii ar fi menținute în vederea realizării scopului pentru care au fost înființate. Altfel spus, în situația sechestrului penal ne aflăm în prezența unei creanțe eventuale, incerte, care își are izvorul în fapta ilicită cauzatoare de prejudiciu și

care angajează răspunderea civilă delictuală a învinuitului/suspectului sau inculpatului, creanță care se va plăti în ordinea de preferință determinată de dispozițiile art. 865 și 867 din Codul de procedură civilă (art. 563 și 564 din Codul de procedură civilă de la 1865) ori, după caz, de dispozițiile art. 258 și 259 din Codul de procedură fiscală.

b) Instituirea sechestrului penal nu determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra acelorași bunuri, neputând constitui un impediment la inițierea și/sau continuarea executării silite.

(i) Argumentul întemeiat pe interesul general (al statului) în detrimentul celui particular (al creditorului):

86. Interesul general al statului în procesul penal există în ceea ce privește societatea și ordinea de drept care ar fi afectate prin săvârșirea de infracțiuni. Altfel spus, interesul general poate fi adus în discuție de parchete doar cu privire la activitatea acestora de tragere la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală, acesta fiind scopul procesului penal, iar nu în legătură cu luarea măsurilor asigurătorii.

87. Precum s-a arătat în cele de mai sus, instituirea de măsuri asigurătorii în procesul penal nu naște în patrimoniul statului (în calitate de potențial creditor) un drept de preferință față de alți creditori, decât în condițiile și limitele impuse de legislația în vigoare, așa cum prevede în mod expres art. 2.328 din Codul civil - potrivit căruia preferința acordată statului și unităților administrativ-teritoriale pentru creanțele lor se reglementează prin legi speciale, însă o asemenea preferință nu poate afecta drepturile anterior dobândite de către terți - și art. 153 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările și completările ulterioare, potrivit căruia preferința acordată statului și unităților administrativ-teritoriale pentru creanțele lor nu va fi opozabilă terților înainte de momentul la care a fost făcută publică prin înregistrarea în registrele de publicitate, o asemenea preferință va dobândi rang de prioritate de la momentul la care preferința a fost făcută publică. De asemenea, nicio dispoziție legală nu conferă statului prioritate în ipoteza în care asupra unui bun ipotecat au fost instituite măsuri asigurătorii în procesul penal.

88. Nu există niciun temei de a deduce, din faptul transformării creanței eventuale a statului într-una certă, lichidă și exigibilă, ca efect al hotărârii de condamnare, și existența unui rang prioritar a acesteia în raport cu altele, garantate ipotecar, în privința cărora au fost efectuate, anterior notării sechestrului asigurător penal, toate formalitățile de publicitate.

89. În măsura în care procesul penal s-ar finaliza cu o soluție de condamnare, creanța eventuală a statului s-ar transforma în creanță certă, lichidă și exigibilă, care ar avea caracterul unei creanțe bugetare și care s-ar putea pune în executare cu respectarea normelor din Codul de procedură fiscală.

90. Însă, potrivit art. 227 alin. (9) din Codul de procedură fiscală, față de terți, inclusiv față de stat, o garanție reală și celelalte sarcini reale asupra bunurilor au un grad de prioritate care se stabilește de la momentul în care acestea au fost făcute publice prin oricare dintre metodele prevăzute de lege.

91. Totodată, art. 259 alin. (3) din Codul de procedură fiscală dispune că, dacă există creditori care, asupra bunului vândut, au un drept de ipotecă despre care organul de executare a luat cunoștință, acestea vor fi plătite imediat după cheltuielile de executare.

92. Normele procedurale mai sus redate stabilesc ordinea legală de preferință între creditori, reglementând inclusiv ipoteza în care printre creditori se află statul, ca titular al unei creanțe bugetare. Prin conținutul lor, acestea lipsesc de orice fundament argumentele prin care s-a afirmat că indisponibilizarea dată de instituirea sechestrului penal asigurător se răsfrânge asupra întregii situații juridice a bunurilor, inclusiv asupra oricărei garanții reale constituite în favoarea terților, asupra actelor civile anterioare și ulterioare aplicării măsurii, iar că prin înscrierea măsurii în cartea funciară, indisponibilizarea ar produce efecte erga omnes, inclusiv față de terții de bună-credință.

(ii) Argumentul vizând faptul că, prin executarea silită, se încearcă o ridicare a măsurii asigurătorii instituite de organul penal pe o altă cale decât cea prevăzută de lege:

93. Acest argument susține că este necesară mai întâi ridicarea sechestrului asigurător în procedura prevăzută de Codul de procedură penală, abia apoi putându-se demara executarea silită deoarece, în caz contrar, s-ar ocoli procedura prevăzută de art. 250 din Codul de procedură penală (ridicarea măsurii asigurătorii prin contestația formulată în temeiul acestui text de lege), văzută ca o cale specială în raport cu procedura reglementată de art. 622 și următoarele din Codul de procedură civilă.

94. Dreptul unui creditor de a-și realiza creanța pe calea procedurii de executare silită nu poate fi validat/confirmat de legalitatea sau nu a unei măsuri asigurătorii instituite în condițiile art. 249 din Codul de procedură penală, procedură independentă și separată atât ca finalitate, cât și ca scop de cea a executării silite.

95. Legalitatea măsurii asigurătorii a sechestrului înscris ipotecar nu poate afecta sub nicio formă legalitatea altor sarcini prealabil înscrise în cartea funciară și nici a dreptului creditorului de a-și satisface creanța pe calea executării silite.

96. Nu poate fi acceptată ideea potrivit căreia creditorul titular al unei creanțe ar trebui să obțină cu prioritate o hotărâre a instanței penale de ridicare a sechestrului într-o procedură de contestare a acestuia pe calea prevăzută de art. 250 din Codul de procedură penală, singurele aspecte pe care instanța penală le poate verifica într-o astfel de procedură fiind cele privitoare la legalitatea măsurii și a modului de aducere la îndeplinire a acesteia, iar nu și chestiunea restabilirii ordinii de preferință în caz de concurs între creditori.

97. Prin urmare, pentru a proceda la executarea silită a bunului ce face obiectul sechestrului, creditorul (chirografar sau ipotecar) nu trebuie să parcurgă procedura contestației împotriva măsurii asigurătorii prevăzute de art. 250 din Codul de procedură penală (art. 168 din Codul de procedură penală de la 1968), întrucât executarea silită nu este condiționată de ridicarea sechestrului. În urma vânzării silite a imobilului ipotecat se va proceda la îndestularea cu prioritate a creditorului, urmând ca restul de preț obținut, în măsura în care va exista, să fie indisponibilizat pentru acoperirea creanțelor derivate din cauza penală.

98. Sunt pe deplin aplicabile dispozițiile art. 857 alin. (3) din Codul de procedură civilă care prevăd că, de la data intabulării, imobilul rămâne liber de orice ipotecă sau alte sarcini privind garantarea drepturilor de creanță, creditorii putându-și realiza aceste drepturi numai din prețul obținut în urma vânzării.

(iii) Principiul "penalul ține în loc civilul":

99. Așa cum s-a arătat deja la secțiunea a) pct. (iv), principiul enunțat nu poate influența concursul între cele două instituții juridice. Acesta vizează existența pe rolul instanțelor de judecată a două cauze, civilă și penală, având ca obiect recuperarea prejudiciului decurgând din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, caz în care soarta cauzei civile va depinde, sub aspectul existenței faptei și a persoanei care a săvârșit-o, de soluția ce urmează a fi pronunțată în cauza penală.

100. În jurisprudența analizată este vorba, pe de o parte, de cauze penale în care, în vederea reparării prejudiciului decurgând din săvârșirea de infracțiuni, s-a instituit măsura asigurătorie a sechestrului penal asupra bunurilor învinuiților/suspecților, inculpaților, potrivit art. 249 din Codul de procedură penală (art. 163 și următoarele din Codul de procedură penală de la 1968), iar pe de altă parte, de cauze în care a fost demarată executarea silită de creditori ipotecari ai acestora, ce dețin titluri executorii fără nicio legătură cu cauzele penale, prin care încearcă recuperarea creanțelor neplătite.

101. Așadar, nu există un conflict între acțiunea penală în care a fost dispus sechestrul și executarea silită demarată de creditor pentru recuperarea unei creanțe certe lichide și exigibile astfel încât să fie aplicabile dispozițiile art. 28 din Codul de procedură penală.

(iv) Fapta de executare silită a bunurilor legal sechestrate în procesul penal nu constituie infracțiunea de sustragere de sub sechestru:

102. Această infracțiune este prevăzută de art. 261 din Codul penal, potrivit căruia sustragerea unui bun care este legal sechestrat se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. Subiectul activ al infracțiunii poate fi orice persoană, în timp ce fapta săvârșită de custode determină forma agravantă a infracțiunii, potrivit alin. (2) al aceluiași articol.

103. Situația premisă a săvârșirii infracțiunii este aceea a existenței unui sechestrul legal aplicat.

104. Sub aspectul laturii subiective, infracțiunea poate fi săvârșită numai cu intenție directă sau indirectă, ceea ce presupune că făptuitorul trebuia să știe că bunul este legal sechestrat. Or, nu pot fi considerate ca întrunite elementele constitutive ale infracțiunii în cazul în care se pune în executare un titlu executoriu vizând un imobil aflat sub puterea unui sechestrul asigurător penal, având în vedere că, sub aspectul laturii subiective, nu poate fi vorba despre intenția de a scoate nelegal bunul de sub incidența măsurii asigurătorii, ci creditorul nu face altceva decât să își exercite, în această calitate, un drept legal recunoscut, în timp ce executorul judecătoresc își îndeplinește sarcinile ce îi revin, potrivit legii. În plus, așa cum s-a arătat anterior, în ipoteza în care bunul este vândut în procedura executării silite, sechestrul penal se va strămuta asupra sumei de bani obținute din vânzare, care rămâne după îndeplinirea creditorilor privilegiați.

105. Pentru considerentele arătate, în temeiul dispozițiilor art. 517 alin. (1) cu referire la art. 514 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite recursurile în interesul legii formulate de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău, Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov și Colegiul de conducere al Curții de Apel București și, în consecință, stabilește următoarele:

Cu referire la dispozițiile art. 249 din Codul de procedură penală (art. 163 din Codul de procedură penală de la 1968) și art. 2.345 din Codul civil, existența unui sechestrul asigurător penal asupra imobilelor unei persoane fizice sau juridice nu suspendă executarea silită începută de un creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă asupra aceluiași bunuri a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal și nu determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra aceluiași bunuri.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 19 februarie 2018.

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
IULIA CRISTINA TARCEA

Magistrat-asistent,
Mihaela Lorena Mitroi